––Translation Researches in the Arabic Language and Literature––––––
Fall & Winter 2025, 14 (31), 59-98
rctall.atu.ac.ir
DOI: 10.22054/rctall.2024.79888.1740

Original Research

eISSN: 2538-2608 ISSN: 2980-7735 Received: 19/May/2024*Revised: 02/Oct/2024 *Accepted: 05/Mar/2025

Exploring Pseudo-Translation of the Novel *Adame Zende* by Ahmad Mahmoud

Abdolbaset Arab Yousofabadi⁎
Assistant Professor, Department of Arabic Language and Literature, University of Zabol, Zabol, Iran

Mahboubeh Noura
Assistant Professor, Department of English Language and Literature, University of Zabol, Zabol, Iran

Abstract

Pseudo-translation refers to texts that seem like translations but do not have a source in other languages, so they lack any real linguistic transfer or translation connection. Such works represent a compelling subject for researchers engaged in translation studies. It is essential to identify the motivations and techniques of pseudo-translation within the literary framework of the target society. A notable instance of pseudo-translation is the novel "Adame Zende," translated by Ahmad Mahmoud. In the novel's introduction, Mahmoud identifies the author as an Iraqi named "Mamduh bin Atal Abunazal.". However, an analysis of the textual, genre, and discourse levels of the novel unequivocally indicates that Mahmoud is its creator. The study uses a descriptive-analytical approach to look into where the fake translation of "Adame Zende" came from. The main methods are based on

⁎ Corresponding Author: arabighalam@uoz.ac.ir
How to Cite: Arab Yousofabadi, A., and Noura, M. (2025). Exploring Pseudo-Translation of the Novel *Adame Zende* by Ahmad Mahmoud. *Translation Researches in the Arabic Language and Literature*, 14 (31), 59-98. doi: 10.22054/rctall.2024.79888.1740

Toury's (1995) target-oriented model and Liu's (2019) three-level analysis framework. The research findings indicated that Ahmad Mahmoud, motivated by the desire to convey progressive topics and critique politicians, employed an innovative method of characterization and endeavored to present his work as a translation by emulating the text and paratext of authentic translation works. These procedures have partially shielded Mahmoud from the incisive scrutiny of auditors and literary critics.

Keywords: Pseudo-translation, Origins, Methods, Adame Zende, Ahmad Mahmoud, Arabic language.

Introduction

Many experts regard the novel "Adame Zende" by Ahmad Mahmoud as a pseudo-translation. In the novel's preface, he identified the author as an Iraqi named "Mamduh bin Atal Abunazal" and acknowledged that he translated the work from Arabic into Persian. Through an examination of the text, paratext, and discourse of the novel, one can assert that this work was not translated from Arabic to Persian; instead, Mahmoud is the genuine author of this novel. He selected Iraq, a nation socially and politically akin to Iran, as the setting for the narrative and published the book under the pseudonym "Mamduh bin Atal Abunazal" to address particular issues and circumvent censorship. Mahmoud's modifications in this work underscore the intentional Arabicization of the narrative style, which scholars in Arabic translation recognize via their analysis of this text. The primary objective of the research was to demonstrate that this work constitutes a pseudo-translation at the levels of text, paratext, and discourse. To attain this objective, we sought to address the following inquiries: What are the primary reasons contributing to the emergence of

pseudo-translation in "Adame Zende"? What are the key tactics employed by Ahmed Mahmoud in translating this work?

Literature Review

Despite extensive research on pseudo-translation across numerous countries and perspectives, just a single paper addressing this topic exists in the Arabic language within the fields of literary and translation studies. This research is an Arabic translation of the English article titled “Inter-temporal translation within a single language as a relevant category in translation studies” (2016) by Hila Kars, translated by Idris Mansour, which presents the principal theories of pseudo-translation articulated by Kars. Conversely, numerous research studies have been undertaken in both Persian and English about pseudo-translation, a selection of which is outlined below:

In his 2005 book "Transliteration and Pseudo-Translation," Ahmad Okhovvat compiled a series of articles, highlighting that authors often employ pseudonyms to obscure their identities, thereby eliciting increased discussion about themselves while remaining unseen. Okhovvat introduced works known as pseudo-translations.

In the article "Pseudo-Translation as a Sub-Branch of Literature," Mohammadi Dehchashmeh (2013) scrutinized the authenticity of the Persian translation of Charlie Chaplin's letter to his daughter, analyzing it from economic and sociological perspectives. He attributed the inauthenticity of this translation to censorship and suppression.

In the article "Pseudo-translation on the edge of reality and fiction," Gursaglar (2014) analyzed the pseudo-translation of Swedish author Hanna Hindbeck's memoirs of an Ottoman police officer, contextualizing it within the historical developments of the Ottoman

era and demonstrating how Hindbeck employed pseudo-translation to intertwine narratives and historical facts.
In their 2017 article "Zabihullah Mansouri and the Mystery of Pseudo-Translation," Mahmoudzadeh and Vahidikia assert that the majority of Zabihullah Mansouri's works are original texts disguised as translations, attributing this phenomenon to Mansouri's distinct perspective on the translator's role as a narrator within the texts.

Research Methodology

The factors and motivations behind the pseudo-translation of "Adame Zende" were analyzed in various aspects, including evasion of censorship, commendation and condemnation of characters and policies, the creation of an alternative character, and alterations in writing style. Following the demonstration of Ahmad Mahmoud's scientific and logical motivations for translating this work, the strategies employed in the text of "Adame Zende" to simulate a translation were scrutinized. The answers were analyzed at three levels: text (syntax, loanwords, grammatical errors, and stylistic aspects), paratext (title, author's name, introduction, and footnotes), and discourse (cultural, political, and social context). We prepared the modifications in this study based on the topic, objectives, and research inquiries. Finally, we categorized and analyzed the data to present the most significant research findings.

Conclusion

In addressing the initial research question, it is evident that Ahmed Mahmoud's primary purpose for presenting the novel "Adame Zende" as a translated work is to circumvent censorship. In this work, he critiques issues such as managerial corruption, political demagoguery, and populist flattery. Mahmoud appears to have attempted to evade

the scrutiny of the audit by framing these subjects as pseudo-translation. The author's secondary motivation is to both commend and criticize the characters inside the narrative. In this composition, Mahmoud commends the narrator's integrity while denouncing the hypocrisy and dishonesty of politicians and their affiliates. His tertiary motivation is to develop new characters. In contrast to Mahmoud's other works, the characters in the novel "Ademe Zende" exhibit complexity, unpredictability, and ambiguity. By employing this pseudo-translation, Mahmoud ostensibly sought to dissociate himself from his customary style of depiction. Conversely, the lexical, syntactic, and rhetorical characteristics of this work appear to resemble those of his prior produced works. It appears that Mahmoud did not endeavor to establish a new writing style and employed the same linguistic approach as in his prior works for this piece as well. Concerning the second research question, the results showed that Ahmed Mahmoud tried to write a novel at the textual level by using techniques like borrowing, calque, linguistic blending, grammatical errors, fragmented writing, and adding ironies from the source language to give his work the essence of the translation. An analysis of the work's paratext revealed that the title of Mahmoud's translation was selected to closely align with Arabic language and culture, thereby signifying its nature as a translation. The purported author of the original text is also fictional and denotes Ahmed Mahmoud himself. In the preface of his pseudo-translation, Mahmoud provided ambiguous details regarding the author and attempted to deter people from pursuing the author's identity. In the footnotes of the book, Mahmoud endeavored to render his pseudo-translation credible by highlighting the author's writing and stylistic errors, while also incorporating the remarks of the purported author. Conversely, the analysis of the discourse features in "Adame Zende" revealed that the author incorporated cultural elements and social circumstances from

Arab countries into his translation to enhance its authenticity. Additionally, this work addresses progressive topics including liberty, justice, and the struggle against corruption. The design of these progressive ideas appears to be Mahmoud's primary impetus for producing the work "Ademe Zende."

-- پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی---------
دوره ١٤، شماره ٣١، پاییز و زمستان ١٤٠٣، ٥٩- ٩٨
rctall.atu.ac.ir
DOI: 10.22054/rctall.2024.79888.1740

مقاله پژوهشی
تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۳۰ * تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۷/۱۱ * تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۱۵
ISSN: ۲۹۸۰-۷۷۳۵
eISSN: ۲۵۳۸-۲۶۰۸

مطالعهٔ شبه‌ترجمهٔ رمان *آدم زنده* از احمد محمود

عبدالباسط عرب یوسف‌آبادی * استادیار، گروه زبان و ادبیات عربی، دانشگاه زابل، زابل، ایران

محبوبه نورا استادیار، گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشگاه زابل، زابل، ایران

چکیده

شبه‌ترجمه به متونی اطلاق می‌شود که به صورت ترجمه ارائه شده، اما هیچ منبع متناظری به زبان‌های دیگر برای آن وجود ندارد؛ در نتیجه فاقد هرگونه انتقال واقعی زبانی و رابطهٔ ترجمانی است. این‌گونه آثار یکی از موضوعات جذاب برای پژوهش‌گران علاقه‌مند به ترجمه است. شناسایی انگیزه‌ها و راهبردهای خلق شبه‌ترجمه در نظام ادبی جامعهٔ مقصد امری بایسته و ضروری است. یکی از نمونه‌های شاخص شبه‌ترجمه، رمان «آدم زنده» با ترجمهٔ احمد محمود است. محمود در مقدمهٔ رمان، نویسندهٔ رمان را فردی عراقی به نام «ممدوح بن عاطل ابونزال» معرفی می‌کند، اما با تحلیل سطوح متنی، ژانری و گفتمانی رمان مشخص می‌شود که محمود نویسندهٔ آن است. در پژوهش حاضر تلاش می‌شود با تکیه بر روش توصیفی- تحلیلی، زمینه‌های پیدایش شبه‌ترجمه «آدم زنده» و همچنین مهم‌ترین و شگردهای به‌کار رفته در آن بر اساس الگوی مقصدمحورِ توری (۱۹۹۵) و همچنین الگوی تحلیل سه‌سطحی لیو (۲۰۱۹) بررسی شود. یافته‌های پژوهش نشان داد احمد محمود با انگیزهٔ طرح مضامین مترقیانه و نقد سیاسیون در اثر خود، شیوهٔ جدیدی از شخصیت‌پردازی را به‌کار برده و با تقلید از متن و پیرامتن متون ترجمهٔ واقعی کوشیده اثرش را ترجمه جلوه دهد. این تدابیر موجب شده که محمود از تیغ تیز ممیزی و منتقدان ادبی تا حدودی در امان بماند.

کلیدواژه‌ها: شبه‌ترجمه، زمینه‌ها، راهبردها، «آدم زنده»، احمد محمود، زبان عربی.

* نویسندهٔ مسئول: arabighalam@uoz.ac.ir

۱. مقدمه

ترجمه مفهومی گسترده و چندوجهی دارد؛ بنابراین، نمی‌توان یک تعریف منحصربه‌فرد برای آن متصور شد، اما آن را می‌توان به عنوان فرآیندی درنظر گرفت که طی آن یک معنا بین تولیدکنندگان متن مبدأ و خوانندگان متن مقصد انتقال می‌یابد. در فرآیند ترجمه، گرایش‌های مترجم به شکلی بسیار ناآگاهانه بر ترجمه تأثیر می‌گذارد و مانع از رسیدن آن به هدف اصلی‌اش می‌شود (شیروانی دنیانی و همکاران، ۱۴۰۰: ۴۱). مفاهیم مختلفی مانند دستکاری، بازنویسی، اقتباس، تقلید و شبه‌ترجمه ارتباط مستقیمی با ترجمه دارند.

ترجمه به علت استقبال بیشتر مخاطب و همچنین کسب درآمد اقتصادی بالاتر به نسبت آثار تألیفی جایگاه گسترده‌تری در حوزهٔ چاپ و نشر دارد. این امر سبب شده است برخی از نویسندگان آثار تألیفی خود را به‌عنوان ترجمه در بازار عرضه کنند. برخی دیگر از نویسندگان نیز به دلایلی همچون طرح ایدئولوژی روشنفکرانه و یا ترس از سانسور، متون اولیه‌شان را به صورت ترجمه ارائه می‌دهند. این نوع آثار را می‌توان به‌عنوان شبه‌ترجمه[1] درنظر گرفت.

پژوهشگران نام‌های مختلفی همچون ترجمهٔ مبدل، ترجمهٔ ظاهری، ترجمهٔ ساختگی و شبه‌ترجمه را برای ترجمه‌های جعلی درنظر گرفته‌اند (Sharififar and Others, 2018: 127) که اصطلاح «شبه‌ترجمه» رایج‌ترین آن‌هاست و در این پژوهش نیز همین اصطلاح مورداستفاده قرار می‌گیرد. شبه‌ترجمه یکی از موضوعات گسترده در مطالعات ترجمه است که مورد استقبال جمع کثیری از پژوهشگران حوزهٔ ترجمه قرار گرفته است. نخستین کسی که در این باره به صورت تئوریک پرداخت گیدن توری[2] (۱۹۹۵) است. او متن‌هایی را شبه‌ترجمه می‌داند که به صورت ترجمه ارائه شده، اما هیچ منبع متناظری به زبان‌های دیگر برای آن وجود ندارد و درنتیجه فاقد هرگونه انتقال واقعی زبانی و رابطهٔ ترجمانی است (Toury, 1995: 40).

لیو[3] (۲۰۱۹) نیز با ارائهٔ یک چهارچوب جامع، مقولهٔ شبه‌ترجمه را در سه سطح متنی، ژانری و گفتمانی بررسی و تحلیل کرد و این مدل را در تحلیل و مورد پژوهشی طیفی از

1. Pseudotranslation
2. Toury, G.
3. Liu, J. Q.

شبه‌ترجمه‌های معاصر ادبی به‌کار گرفت. چهارچوبی که نویسندگان مقالهٔ حاضر دنبال نمودند تلفیقی از الگوی توصیفی و مقصدمحورِ توری (۱۹۹۵) و همچنین الگوی تحلیل سه‌سطحی لیو (۲۰۱۹) است.

یکی از آثاری که به زعم بسیاری از پژوهشگران، شبه‌ترجمه به حساب می‌آید، رمان «آدم زنده» از احمد محمود است. وی در مقدمهٔ رمان، نویسندهٔ آن را فردی عراقی به نام «ممدوح بن عاطل ابونزال» معرفی کرده و اذعان می‌کند که خودش آن را از عربی به فارسی ترجمه کرده است، اما با مطالعهٔ سطح متن، پیرامتن و گفتمان رمان می‌توان ادعا کرد که این اثر از عربی به فارسی ترجمه نشده، بلکه محمود نویسندهٔ واقعی این رمان است و وی صرفاً برای طرح مسائل خاص و همچنین دور زدنِ سانسور، کشورِ عراق را که به لحاظ اجتماعی و سیاسی با ایران مشابهت دارد به‌عنوانِ محل وقوع داستان انتخاب کرده و کتاب را با امضای مستعارِ «ممدوح بن‌عاطل ابونزال» به چاپ رسانده است. تغییرات و تعدیل‌هایی که محمود در این اثر به وجود آورده بر این مسئله تأکید دارد که سبک نگارش داستان به‌طور عامدانه عربی‌زده است و پژوهشگران حوزهٔ ترجمهٔ زبان عربی با مطالعهٔ این اثر متوجه این سبک عمدی نویسنده می‌شوند. بر این مبنا، هدف اصلی پژوهش این است که اثبات کند این اثر در سطوح متن، پیرامتن و گفتمان، شبه‌ترجمه است. برای دستیابی به این هدف تلاش می‌شود به پرسش‌های زیر پاسخ داده شود:

- عوامل اصلی شکل‌گیری شبه‌ترجمه در «آدم زنده» چیست؟
- مهم‌ترین راهبردهای مورداستفادهٔ احمد محمود برای ترجمه جلوه دادن این اثر کدام است؟

۲. پیشینهٔ پژوهش

شبه‌ترجمه در ادبیات بسیاری از کشورهای جهان و از جنبه‌های گوناگون بررسی شده است، اما در مطالعات ادبی و مطالعات ترجمه در زبان عربی واکاوی نشده و تنها یک مقاله به زبان عربی یافت شد. این پژوهش، ترجمهٔ عربی مقالهٔ انگلیسی با عنوان «الترجمة ضمن اللغة الواحدة بین الحقب الزمنیة کفئة ذات صلة بدراسات الترجمة» (۲۰۱۶) از هیلا کارس[1]

1. Karas, H.

و ترجمهٔ ادریس منصور است که در آن مهم‌ترین نظریه‌های شبه‌ترجمه توسط کارس مطرح شد. علاوه بر این، پژوهش‌های متعددی به زبان فارسی و انگلیسی دربارهٔ شبه‌ترجمه صورت پذیرفته‌است که در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود.

احمد اخوت (۱۳۸۵) در کتاب «مستعارنویسی و شبه‌ترجمه» مجموعه‌ای از مقالات را گرد هم آورده و تأکید می‌کند که در آثار مورد بررسی، نویسنده معمولاً می‌خواهد در پشت نقاب مستعار پنهان شود تا دیگران درباره‌اش بیشتر از حد معمول صحبت کنند و او لذت ببرد که به حرف‌هایشان گوش می‌دهد و آن‌ها او را نمی‌بینند. اخوت چنین آثاری را شبه‌ترجمه معرفی می‌کند.

محمدی ده‌چشمه (۲۰۱۳) در مقالهٔ «شبه‌ترجمه به عنوان زیرشاخه‌ای از ادبیات» به بررسی جعلی بودن ترجمهٔ فارسی نامهٔ چارلی چاپلین به دخترش پرداخت و آن را از دیدگاه اقتصادی و اجتماعی تحلیل کرد. وی سانسور و خفقان را دلیل جعلی بودن این ترجمه برشمرد.

گورساگلار[1] (۲۰۱۴) در مقالهٔ «شبه‌ترجمه در حاشیهٔ واقعیت و داستان» شبه‌ترجمهٔ هانا هیندبک[2] نویسندهٔ سوئدی از خاطرات یک افسر پلیس عثمانی را در بستر تحولات تاریخی عصر عثمانی بررسی کرد و نشان داد هیندبک چگونه از شبه‌ترجمه به عنوان ابزاری برای درهم‌آمیختن داستان و واقعیت‌های تاریخی بهره گرفته است.

محمودزاده و واحدی‌کیا (۲۰۱۷) در مقالهٔ «ذبیح‌الله منصوری و معمای شبه‌ترجمه» معتقدند بخش گستردهٔ آثار ذبیح‌الله منصوری متونی تألیفی است که تنها نقاب ترجمه بر چهره دارد و بر این باورند که دلیل چنین امری نگاه متفاوت منصوری به جایگاه مترجم به‌مثابهٔ راوی در متون تاریخی است.

شریفی‌فر و همکاران (۲۰۱۸) در مقالهٔ «بررسی اقتباس باستین[3] به عنوان نوع خاصی از شبه‌ترجمه: مطالعهٔ موردی ترجمه فارسی یک سال در میان ایرانیان» الگوهای اقتباس باستین را به عنوان شبه‌ترجمه در ترجمهٔ فارسی اثر «یک سال در میان ایرانیان» بررسی کردند.

---

1. Gürçağlar, Ş.-T.
2. Hindbeck, H.
3. Bastin

نتایج نشان داد که روش‌های اقتباس باستین تا حد زیادی در متن منتخب به‌کار گرفته شده است تا جایی که می‌توان آن را نوعی شبه‌ترجمه نامید.

لیو (۲۰۱۹) در مقالهٔ «شبه‌ترجمه، بینامتنی و فراداستانی: مطالعهٔ موردی سه شبه‌ترجمهٔ از چین اوایل قرن بیستم» مقولهٔ شبه‌ترجمه را در سه سطح متنی، ژانری و گفتمانی بررسی و تحلیل کرد و این مدل را در تحلیل و موردپژوهشی طیفی از شبه‌ترجمه‌های معاصر در ادبیات کشور چین به‌کار گرفت. یافته‌های وی نشان داد شبه‌ترجمه‌ها نه تنها حاوی عناصری با غرابت زبانی هستند، بلکه به شکل تصنعی از ویژگی‌های ژانری ترجمه‌های واقعی پیروی می‌کنند.

مارتین[1] (۲۰۱۹) در مقالهٔ «نقاب مترجم: تبعید، حافظه و شبه‌ترجمه در ترجمان تاریخ اثر ماکس اوب» نشان داد که اوب چگونه خاطرات گذشته خویش از دوران تبعید و دوری از وطن را در قالب یک شبه‌ترجمه بازگو کرده و روایتی به دست داده که با روایت و خوانش رسمی دوران حکمرانی فرانکو در اسپانیا در تضاد بوده است.

واحدی‌کیا (۱۴۰۱ش) در مقالهٔ «زمینه‌های پیدایش ترجمهٔ جعلی و شبه‌ترجمه در فارسی معاصر» نشان می‌دهد که گذر از سد ممیزی و تیغ سانسور در زمانه‌های مختلف به‌ویژه پیش از انقلاب سبب شد برخی از آثار تألیفی معاصر در زبان فارسی به عنوان ترجمه معرفی شود.

۳. روش پژوهش

نخست عوامل و انگیزه‌های شبه‌ترجمهٔ «آدم زنده» در چند بخش دورزدن سانسور، تحسین و تقبیح شخصیت‌ها و سیاست‌ها، آفرینش شخصیت جایگزین و تغییر در اسلوب نویسندگی مورد بررسی قرار می‌گیرد و پس از اثبات اینکه احمد محمود انگیزه‌هایی علمی و منطقی جهت ترجمه جلوه دادن این اثر داشت، راهکارهایی مورد بررسی قرار می‌گیرد که وی از آن‌ها در متن «آدم زنده» استفاده کرده تا آن را ترجمه جلوه دهد. این راهکارها در سه سطح متن (گرته‌برداری، وام‌واژه، اشتباهات دستوری و ویژگی‌های سبکی)، پیرامتن (عنوان اثر، نام نویسنده، مقدمه و پاورقی) و گفتمان (بافتار فرهنگی، سیاسی و اجتماعی)

1. Martin

مورد بررسی قرار می‌گیرد. سپس تغییرات موجود در این اثر در راستای موضوع، اهداف و پرسش‌های پژوهش گردآوری می‌شود. در پایان، داده‌ها طبقه‌بندی و مقایسه می‌شود و مهم‌ترین نتایج پژوهش ارائه می‌شود.

٤. اهمیت

بررسی و نقد شبه‌ترجمه علاوه بر اینکه قواعد زبانی مؤثر در پیدایش چنین متن‌هایی را مشخص می‌کند، بیانگر نقش این متون در فرهنگ مقصد نیز است. هر چند چنین آثاری دارای اصالت ترجمانی نیست، اما دارای کارکرد ترجمانی بوده و به همین جهت بررسی انگیزه‌های تولید و کارکرد این آثار در مطالعات توصیفی ترجمه حائز اهمیت است. علاوه بر این، «نقد شبه‌ترجمه توانایی بسیار بالایی در تبیین و تشریح هنجارهای ترجمانی حاکم بر فرهنگ‌ها در دوره‌های گوناگون نیز دارد» (واحدی‌کیا، ۱۴۰۱: ۲۰۸).

۵. یافته‌ها

ظهور شبه‌ترجمهٔ «آدم زنده» دلایل متعددی دارد. در این بخش نخست به مهم‌ترین دلایل شکل‌گیری این شبه‌ترجمه می‌پردازیم و پس از آن مهم‌ترین راهبردهای مورداستفادهٔ آن در سه سطح متن، پیرامتن و گفتمان بررسی خواهد شد.

٦. زمینه‌های پیدایش شبه‌ترجمهٔ «آدم زنده»

٦-١. دور زدن سانسور

پدیدهٔ سانسور بر ترجمهٔ کتاب تأثیر می‌گذارد. همچنین ممکن است ترجمهٔ کتاب را به شکلی تحریف کند که مفهوم اصلی نویسنده به درستی منتقل نشود. سانسور در تمامی حوزه‌ها از منابع علمی گرفته تا ترجمهٔ فیلم و... اعمال می‌شود و زمانی اتفاق می‌افتد که مترجم در جریان تفاوت در ایدئولوژی‌های زبان مبدأ و مقصد قرار داشته باشد (زهور، ۲۰۱۴: ۳۵). احمد محمود برای آنکه حساسیت کارگزاران ممیزی را نسبت به مضامین حساس رمان «آدم زنده» کاهش دهد و از درجهٔ سخت‌گیری آنان بکاهد، آن را به‌عنوان ترجمهٔ اثری از زبان عربی عرضه کرد. مثال‌های زیر از جمله مواردی است که اگر قرار بود محمود این اثر را تألیف خود معرفی می‌کرد، ممکن بود از تیغ ممیزی در امان نماند:

«پس لابد معاندین هستن که میگن حتی کرّهٔ القدم را هم سانسور می‌کنند، الکتاب الفیزیک که جای خود. رفیق العقید لب را گزید و انگشت بر نرمهٔ دماغ گذاشت. حرفم را نصفه نیمه خوردم. به دور و برم نگاه کردم. وَجَنات الملازمان زار می‌زد که چیزی نشنیده‌اند»

(محمود، ۱۳۷۶: ۴۰)

«یا جناب الرفیق العقید، امیدوارم که خداوند تبارک و تعالی، تنبانک بهشتی نصیبت کند!»

(همان: ۲۱)

«هم چفیه و هم عقال و هم دشداشه -و عکس با رخت ریاست کل و یونیفورم فرماندهی کل الجیش الکبیر- البحریه و البرّیه و السمائیه و حتی تحت‌المائیه و یحتمل تحت‌الارضیه»

(همان: ۲۱)

٦-۲. تحسین و تقبیح شخصیت‌ها

تحسین و تقبیح شخصیت‌ها به معنای تعریف و نقد افراد و شخصیت‌هاست. این اقدام می‌تواند به دلایل مختلفی انجام شود؛ از جمله برای نشان دادن خوبی‌ها و بدی‌های شخصیت یا برای توجیه نظرات یا اعمال خاص. تحسین شخصیت‌ها به این معناست که نویسنده از خوبی‌ها، صفات یا فعالیت‌های مثبت شخصیت استقبال کرده و آن‌ها را ستوده و تحسین کند در حالی که تقبیح شخصیت‌ها به معنای انتقاد از نواقص، عیوب یا خطاهای آن‌ها است. این دو عنصر از ادبیات به توسعه و توجیه نیز می‌توانند کمک کنند و به تنوع داستان و جذابیت آن افزوده شوند.

یکی از شخصیت‌های داستان «آدم زنده» که مورد تحسین قرار گرفته، حنطوش/ قهرمان داستان است که قصد دارد اطلاعات و آمار مختلسان و مفسدان اقتصادی را به عرض رفیق‌الرئیس برساند و در نقش یک انسان مصلح ظاهر شود. افرادی با چنین ویژگی‌های اصلاح‌گری در دوران محمود فراوان یافت می‌ش،د اما به دلایلی نمی‌شد نامی

از آن‌ها برد؛ بنابراین، محمود با خلق چنین شخصیتی و انتساب آن به نویسنده‌ای عراقی، آنچه هدفش بوده را برای مخاطب عرضه می‌کند:

«زنده باد الرفیق زایر حنطوش ابونواس قرقاوی قهرمان الشعب و القهرمان سخنرانی فی کل طول تاریخ»

(محمود، ۱۳۷۶: ۵۲)

در مقابل حنظوش، شخصیت دیگری قرار دارد که از نوع شخصیت‌های منفور است و محمود هر آنچه را در توصیف چنین شخصیت‌هایی که در جامعه‌اش وجود دارد با انتساب به نویسندهٔ عراقی و انتقال آن به زبان فارسی از طریق ترجمه عرضه می‌کند. رفیق الرئیس به دلیل شعارهای مبالغه‌آمیز و فریبکارانه اینچنین توسط راوی مورد طعنه و تمسخر راوی قرار گرفته است:

«فرمایشات رفیق الرئیس را خواند. همه امیدوارکننده بود.... قول داده بود در مدت بیست و چهار ساعت و چهار دقیقه و دو ثانیه بیکاری و فقر را ریشه‌کن فرماید.»

(همان: ۱۱)

٦-۳. خلق شخصیت جایگزین

گاه نویسنده قصد دارد خود را به گونه‌ای دیگر برای مخاطب معرفی کند و شخصیتی جدید و یا رویکردی جدید از خود برای مخاطب عرضه کند. به همین جهت، آثار جدید خود را در قالب ترجمه ارائه می‌کند تا هر آنچه را نتوانسته در آثارش مطرح کند در این اثر جدید بیان کند. «با این روش نویسنده در همان حال که خود می‌مانَد تخیل فعال دیگری بودن را نیز تجربه می‌کند؛ بی‌آنکه خود را تکثیر کند از خود می‌گذرد؛ بی‌آنکه از تشخص بیفتد تغییر شخص می‌دهد؛ از اسارت هویت تاریخی خود رها می‌شود و هویتی نو می‌آفریند و از بند منزلگاه‌های هویتی می‌گریزد» (واحدی‌کیا، ۱۴۰۱: ۲۲۱). دربارهٔ احمد محمود نیز چنین مسئله‌ای صدق می‌کند. او از پیروان سبک واقع‌گرایی در دنیای نویسندگی است؛ نویسنده‌ای که ایدهٔ آثارش را از رخدادهای اجتماع پیرامونش می‌گیرد

و از انسان‌هایی می‌گوید که آن‌ها را عمیقاً شناخته است. شخصیت‌های آثار وی چنان باورپذیر و زنده‌اند که گویی این شخصیت‌ها را قبلاً دیده‌ایم و می‌شناسیم. شخصیت‌هایی که برآمده از بطن زندگی‌های عادی و روزمره هستند (زینالی، ۱۳۹۷: ۹۷).

بررسی رمان «آدم زنده» نشان می‌دهد که این اثر طنزآمیز، فضایی متفاوت با دیگر آثار محمود دارد. زبانی شیرین و طنزآمیز جایگزین نثر اندوهبار محمود در دیگر آثار وی شده است. علاوه بر این، رمان «آدم زنده» رخدادهایی را روایت می‌کند که در هم پیچیده و غیرقابل پیش‌بینی هستند و از این جهت نیز با پیرنگ آثار تألیفی محمود متفاوت هستند. به نظر می‌رسد که محمود از شبه‌ترجمه برای خلق سبکی نوین و فضایی متفاوت از آثار تألیفی خود بهره گرفته است بی‌آنکه شخصیت ادبی خود را در نقش نویسنده دستخوش تغییر کند.

٦-٤. تغییر در سبک نویسندگی

شبه‌ترجمه به عنوان جایگاهی برای نویسنده تلقی می‌شود که توسط آن عناصر زیباشناختی و بوطیقایی متفاوت با سبک نویسندگی‌اش را می‌آزماید و اثری خلق می‌کند که با سبک نوشتاری آثار تألیفی وی در تقابل است. احمد محمود سبک خاصی در داستان‌نویسی دارد که رگه‌هایی از آن را در رمان «آدم زنده» نیز می‌توان دنبال کرد. مقایسهٔ سبک نویسندگی این رمان با آثار پیشین محمود نشان می‌دهد که هرچند وی تلاش کرده در این اثر سبکی متفاوت ارائه کند، اما کلیت سبک رمان نشان از آن دارد که «آدم زنده» شباهت‌های زیادی با آثار پیشین وی دارد؛ بنابراین، از زبان عربی ترجمه نشده و نوشتهٔ خود احمد محمود است.

٦-٤-١. سطح نحوی

کوتاهی جملات: جملات رمان به گونه‌ای تنظیم شده است که میان مبتدا و خبر فاصلهٔ اندکی برقرار شود و ربط بین فاعل و فعل آشکار باشد. این ویژگی سبکی القاکنندهٔ نوعی حرکت و پویایی است که در تصویر و توصیف رخدادهای داستان اتفاق می‌افتد. به مثال‌های زیر توجه کنید:

«رفتن بی رفتن. اول بدهی»

(محمود، ۱۳۷۶: ۷)

«زبانم لال. کر هم شدی انگار»

(همان: ۹)

«به درک که نرسی. بده»

(همان: ۸)

«می‌دونم یا اخی! می‌دونم. روزنامه رو وردار بخوان»

(همان: ۱۱)

«خب بله البته ابووردان. ولی روزگار بدی شده»

(همان: ۱۰)

تعدد جملات پیرو: جملهٔ پیرو، جملهٔ ناقصی است که به همراه جملهٔ پایه به‌کار می‌رود و معنای آن را کامل می‌کند. در «آدم زنده» بیان جمله‌های پیرو متعدد در واقع برای توصیف جملهٔ پایه است و گاه باعث اطناب نیز می‌شود. به عنوان مثال:

«اگه تو روزهای تنگ و درماندگی رفیق به درد رفیق نخوره که رفیق نیست.»

(همان: ۱۰)

«فلسفه که نگفته تا احتیاج به هوش و حواس باشه.»

(همان: ۱۱)

«نامه را با پست سفارشی به ستاد فعال مربوطه که زیر نظر مستقیم الرفیق الرئیس کار می‌کرد فرستادم.»

(همان: ۱۳)

تعدد جملات معطوف: تکرار و تعدد جملاتی که با هم از نظر ساختمانی دارای ارزش یکسانی هستند که در این رمان بیشتر برای توصیف و گزارش می‌آید:

«و شب نشستم و نوشتم»

(همان: ۱۳)

«و چطور لبخند زد و چای تعارفم کرد و با اشاره چشم و ابرو مقصودش را گفت.»

(همان: ۱۳)

«چشمانم را مالیدم و برخاستم و دمپائی را انداختم دم پام و رفتم دم در»

(همان: ۱۴)

تقدم و تأخر ارکان جمله: این امر نیز تحت تأثیر زبان گفتار و متأثر از دستور زبان عربی است. مثلا متمم‌های قیدی و قیدهای مکان پس از فعل و در آخر جمله قرار می‌گیرد:

«لابد کارشان تمام شد. رفتن پی کاسبی‌شان»

(همان: ۵۹)

«دستور می‌دم دو مامور مسلح بذارن دم خانه»

(همان)

«ادیبه جان یه چیزی‌م از دواخانه بگیر برا چشمم»

(همان)

جابه‌جایی ضمیر پیوسته در نقش مفعول: این ویژگی نیز برگرفته از زبان گفتار است. به عنوان مثال:

«کشانده بودنم پای درخت کهنسالی و پاهام را جُفت کرده بودند.»

(همان: ۹۴)

«گفته بودم خدا بکشدم اگر بخواهم ادیبه جان را فراموش کنم»

(همان: ۶۲)

«مرحوم ابوی اندازه گرفته بودش. چهل و پنج در پنجاه سانت»

(همان: ۷۵)

٦-٤-٢. سطح واژگانی

بسامد بالای برخی از واژگان، بن‌مایهٔ اصلی داستان را نشان می‌دهد. به عنوان مثال، استفادهٔ زیاد از قلیان، سیگار، مشروبات، ماهیگری و...:

«چه ربطی به بیست و دو قوری چای و هفده‌تا قلیان داره؟»

(همان: ۷)

«فرموده بود تو همین بغداد یک عالمه تور ریزبافت اعلا و یک عالمه بمب شیمیایی معطر ساخته شود تا هم ماهیگیری راحت شود و هم رزق و روزی فراوان گردد.»

(همان: ۱۱)

«چطور سیگار تعارفش کردم و چطور گفت که می‌خواهد برای پسرش تنبان بخرد و یک دینار کم دارد.»

(همان: ۱۳)

«بار هتل شرایتون است -قلیان، چپق، مشروبات الکلی و غیرالکلی- دور و بر ماشین را نگاه کردم.»

(همان: ۲۱)

همچنین استفادهٔ پیاپی از واژگانی همچون «انگار که» در معنای شک و تشبیه. به عنوان مثال:

«تو انگار حنطوشِ ما را دستک‌کم گرفتی»

(همان: ۱۰)

«انگار که دنیا را دودستی پیشکشم کردند»

(همان)

«نوجوان‌ها، هر چارتاشان رنگ‌پریده و انگار لال شده بودند»

(همان: ۳۳)

و یا کاربرد «ه» غیرملفوظ به جای «را»:

«به تو ربطی نداره، فقط پاهاشِ محکم بگیر نیفته»

(همان: ۹۵)

«آن نیش کثیفتِ ببند»

(همان: ۲۶)

«گمارده شده که کار و رفتار منِ گزارش بده»

(همان: ۲۷)

«الرفیق‌الرئیس درجه یکشِ می‌کشه»

(همان)

٦-۵. راهبردهای شبه‌ترجمه

منظور از راهبردهای شبه‌ترجمه مجموعه شگردهایی است که احمد محمود در «آدم زنده» استفاده کرده تا اثرش را به ترجمه شبیه سازد. این راهبردها در سه بخش متن، پیرامتن و گفتمان بررسی می‌شود.

٦-٥-١. سطح متن

سطح متنی مرتبط به آن ویژگی‌های نحوی، واژگانی و بلاغی داستان می‌شود که متن داستان را برای مخاطب در قالب متن ترجمه القا می‌کند. راهبردهای سطح متنی متعددند که در ادامه مهم‌ترین آن‌ها که در «آدم زنده» پرکاربرد بود، بررسی می‌شود.

٦-٥-١-١. وام‌گیری

وام‌گیری که یکی از راهبردهای متداول در ترجمه است، زمانی رخ می‌دهد که یک واژه یا اصطلاح، عیناً و بدون هیچ تغییری از زبان مبدأ به متن ترجمه منتقل شود و با الفبای زبان مقصد نگاشته شود (Vinay & Darbenlent, 1995: 12). در اصطلاح زبانی از این پدیده با عنوان واژگانِ دخیل نیز یاد می‌شود که به مرور زمان و به علت تداوم کاربرد، در فهرست واژگان فصیح یا عامیانهٔ زبان مقصد قرار می‌گیرد (عنانی، ۲۰۰۳: ۲۱). وام‌گیری‌های «آدم زنده» عموماً از زبان عربی و در برخی جاها از لهجهٔ عراقی صورت پذیرفته‌است؛ به‌عنوان مثال:

«تنحنُح کردم و گفتم»

(محمود، ۱۳۷۶: ۲۹)

{واژه‌ای عربی است به معنای صاف کردن گلو به هنگام صحبت (ابن منظور، ۲۰۱۶: ۶۱۲/۲)}.

«نشست ورِ دلم و حالا حچایه نبافه پس کی ببافه!»

(همان: ۳۲)

{در لهجهٔ عراقی به معنای سخن گفتن است}.

«به خصوص در میان المُهفهفات، یک مُهفهفه اُم الکواعب بود که خیلی جیغ می‌کشید»

(همان: ۴۱)

{المُهفهفة به معنای زن کمر باریک (ابن منظور، ۲۰۱۶: ۳۴۹/۹) و أم الکواعب به معنای زنان نارپستان}.

«سبابهٔ راستش را از حیّز انتفاع ساقط کرده‌اند تا دیگر هیچ‌وقت نتواند بنویسد»

(همان: ۱۳۳)

{اصطلاحی حقوقی به معنای بهره بردن}.

«تازه، ملاقات با الرفیق الرئیس المهیب الرکن به ادیبه هم ربط پیدا می‌کند»

(همان: ۱۶۰)

{توالی چند صفت عربی در توصیف فرد موردنظر}.

«گفتم خدا نکند زن نازنینم، به بلیّتی گرفتار آید»

(همان: ۱۶۲)

{به معنای حماقت و انجام کارنسنجیده}.

«عکس با رخت ریاست کل و یونیفورم فرماندهی کلّ الجیش الکبیر- البحریه و البرّیه و السمائیه و حتّی تحت المائیه و یحتمل الأرضیه! این‌ها همه باشد...»

(همان: ۱۶۷)

{توصیف انواع و اجزای ارتش از نیروهای دریایی و زمینی و هوایی با اصطلاحات نظامی عربی}.

٦-٥-١-٢. گرته‌برداری

گرته‌برداری نوعی دیگر از راهبردهای ترجمه است که طی آن اجزای متشکل یک ترکیب جداجدا از اجزای ترکیب خارجی، ترجمه شده و در کنار یکدیگر قرار می‌گیرد. این واژه‌ها پس از مدت زمانی با همان ساختار قرضی در زبان مقصد به‌کار رفته و مرسوم

می‌شود به‌گونه‌ای که بخش جدایی‌ناپذیر زبان تبدیل می‌شود (Vinay & Darbenlent, 1995: 12).

گرته‌برداری‌های «آدم زنده» بر اساس ساختارهای زبانی و ترکیب‌های رایج زبان عربی انجام شده‌است؛ به‌عنوان مثال:

«دیدم ابوحرداق برقوقی عصازنان می‌رود.»

(همان: ۷)

{استفاده از حالِ جملهٔ فعلیه تا وانمود کند ترجمهٔ فارسی عبارت «وهو یمشی بالعصاء» است}.

«راندم که بروم بیرون»

(همان: ۷)

{استفاده از ساختار جملهٔ فعلیه (فعل+فاعل+ مفعول) که نشان دهد متن عربی‌زده است و ساختار زبان عربی در ترجمهٔ آن مشهود است}.

«صدای مرحومه ام کلثوم برخاست»

(همان: ۸)

{از آنجا که در زبان فارسی، مؤنث و مذکر وجود ندارد؛ بنابراین، صفت مؤنث هم وجود ندارد، اما صفت‌های عربی‌ای که وارد زبان فارسی شده‌اند گاهی طبق قواعد صرف آن زبان با موصوف مطابقت می‌کنند و مؤنث می‌شوند (فرشیدور، ۱۳۸۴: ۲۷۴). این در حالی است که از استعمال چنین ترکیب‌هایی باید پرهیز کرد؛ زیرا در فارسی نه مؤنث و مذکر هست و نه صفت با موصوف تطبیق می‌کند (نجفی، ۱۳۸۲: ۲۵۳)}.

«ذوق‌زده یکهو از جا پریدم»

(همان: ۱۰)

{این جمله شبیه ساختار جملهٔ فعلیه عربی است که حال مفرد «ذوق‌زده» بر فعل و صاحب حال مقدم شده‌است}.

«السلام علیک یا حنطوش»

(همان: ۱۴)

{کاربرد علامت «ال» که در زبان عربی، حرف تعریف و علامت معرفه است، در فارسی مناسب نیست و بهتر است از معادل فارسی این کلمات استفاده شود. مثلاً در این عبارت می‌توانست از «سلام عرض می‌کنم» استفاده نماید}.

«در نصفه نیمه‌های جزمِ عزم بودم که ادیبه جان یادم آمد»

(همان: ۱۶۰)

{استفاده از ترکیب اضافی «جزمِ عزم» که برگرفته از جملهٔ فعلیهٔ «عزمَ فلانٌ جزمَه» است}.

٦-٥-١-٣. آمیختگی زبانی

منظور از آمیختگی زبانی؛ یعنی استفادهٔ همزمان از ویژگی‌های سبکی زبان مبدأ و مقصد. احمد محمود با تلفیق دستور زبان عربی با زبان فارسی، ترکیب‌هایی خلق کرده تا طنز متن داستان را برجسته سازد.به عنوان مثال:

«الکتاب الفیزیک که جای خود»

(همان: ۴۰)

{در این مثال قراردادن «ال» تعریف بر سر ترکیب اضافی مختص زبان فارسی، سبب آمیختگی ساختار دستور زبان عربی و فارسی شده است. هرچند چنین آمیختگی، اشتباه است، اما با رویکرد طنز داستان همخوانی دارد و می‌تواند صرفاً برای برجسته‌سازی طنز داستان به‌کار رفته باشد}.

«باز تو سیر خوردی بن واق واق»

(همان: ۹۵)

و

«طالبین می‌توانند با راهنمائی ابوسادس بن میمونه ابوعباس بن واق واق.. مراجعه نموده»

(همان: ۱۶۳)

{در زبان عربی هرگاه مضاف واژهٔ «ابن» باشد پس از آن اسم عربی می‌آید، اما در اینجا اسم صوت فارسی «واق واق» آمده که این نوع آمیختگی زبانی هرچند از لحاظ دستوری خطاست، اما جنبهٔ طنز متن را بیشتر می‌کند}.

«گفتم شنو الزرزور، شنو مرگته!»

(همان: ۱۶۷)

{شنو در لهجهٔ عراقی به معنای «چه» و «چیست» است که ترکیب آن با واژهٔ فارسی «مرگته» از لحاظ دستور زبان فارسی، ترکیبی اشتباه است و با زبان معیار در تعارض است، اما نویسنده از چنین ترکیبی برای برجسته‌سازی طنز داستان استفاده کرده است}.

٦-٥-١-٤. اشتباهات دستوری

اشتباهات دستوری در ترجمه به خاطر عدم تسلط مترجم بر زبان مبدأ و مقصد و همچنین عدم توجه به ساختار دستور دو زبان رخ می‌دهد. احمد محمود در این اثر به‌صورت عامدانه اشتباهات دستوری را در متن اعمال کرده که از یک سو طنز متن را برجسته کرده و از دیگر سو خواننده را مجاب می‌کند که آنچه می‌خواند تألیف وی نیست، بلکه ترجمه است و به زعم وی اشتباهات دستوری در ترجمه بیشتر از تألیف است. به چند نمونه بنگرید:

«اَرخش من الخورشید، حلیم‌تر از همهٔ حُلما من الآغاز إلی هذا الساعة و من الهذا الساعة إلی یوم القیامة»

(همان: ۳۹)

{استفادهٔ نادرست از «ال» تعریف برای واژه‌های فارسی «خورشید» و «آغاز». همچنین قراردادن «ال» بر سر اسم اشارهٔ «هذا» ازنظر دستوری اشتباه است}.

«دافع کل آدم، من المرد و من الزن، الرفیق الرئیس المهیب الرکن که فدای سبیل مردانه‌اش باد جانِ ناقابل این فدوی بی‌نام و نشان»

(همان: ۳۹)

{استفادهٔ نادرست از «ال» بر سر واژه‌های فارسی مرد و زن}.

«قهرمان الشعب و القهرمان سخنرانی فی کل طول تاریخ»

(همان: ۵۲)

{استفادهٔ نادرست از «ال» بر سر واژهٔ فارسی قهرمان}.

«یا أیها الهمسایگان عزیز. یا أیها الموزیقانچی‌های محترم دهل و شیپور و سنج و یا أیها الجوانان کله تراشیدهٔ پوتین به پای مُعزّز»

(همان: ۵۴)

{استفادهٔ نادرست از «ال» بر سر واژهٔ فارسی همسایگان. همچنین استفاده از جمع فارسی برای واژهٔ معرب موزیقانچی از لحاظ دستوری نادرست است}.

٦-۵-۱-۵. شکسته‌نویسی

شکسته‌نویسی یک هنر نوشتن است که در آن حروف یا کلمات به‌طور نامنظم و شکسته کنار هم قرار می‌گیرند. این شیوهٔ نوشتاری معمولاً برای اهداف تزیینی یا زیبایی‌بخشی به نوشتن استفاده می‌شود؛ از این رو، برای این کار از تنوع در شکل خطوط و ترکیب‌های مختلف استفاده می‌شود. استفاده از این راهبرد در رمان «آدم زنده» برای ایجاد جذابیت و نوآوری در سبک نوشتار است؛ بنابراین، مخاطب بیشتر به خواندن داستان جذب می‌شود و تجربهٔ خواندن را برای او جذاب‌تر می‌کند. به‌عنوان مثال:

«مگر نمی‌بینی پای ابوحردانِ گچ گرفته»

(همان: ۷)

«ببخشین یا الرفیق متوجه نشدم.»

(همان: ۲۹)

«پنجتاشِ بده من همین امروز فردا با ربحش پس میدیم!»

(همان: ۳۲)

«شوهرش فرستاده‌تش که سر از کار ما دربیاره»

(همان: ۳۲)

«نوجوان‌ها، هر چارتاشان رنگ‌پریده و انگار لال شده بودند»

(همان: ۳۳)

«دلم می‌خواد این لحظه‌های آخر زندگی یه دهن آواز بخوانم»

(همان: ۹۵)

«غریدم و دور خود گشتم و گفتم اروای عمه‌تان»

(همان: ۱۶۳)

٦-٥-١-٦. کنایه‌های خاص زبان مبدأ

در بخش‌هایی از رمان، کنایه‌هایی به‌کار رفته که خاص زبان عربی است و چنین وانمود می‌شود که زبان متن، عربی است و مترجم نتواسته است معادل مناسب آن را در زبان مقصد پیدا کند. به مثال‌های زیر توجه کنید:

«دو روز بیشتر طول نکشید که دیدم دق الباب می‌کنند»

(همان: ۱۴)

{کنایهٔ عربی که معادل آن در فارسی «در را از پاشنه درآوردن» است}.

«خوشحال شد که کارش با برنامه پیش می‌رود، طابق النعل، بی یک آنیه کم و یک آنیه زیاد»

(همان: ۱۴۶)

{کنایهٔ عربی که معادل آن در فارسی «مو به مو» است}.

٦-٥-٢. سطح پیرامتن

پیرامتن آن چیزی است که متن نویسنده را به کالایی به نام کتاب بدل می‌کند؛ یعنی عنوان، طرح روی جلد، توضیحات ناشر، مقدمه، پانوشت‌ها و.... هنگامی که کتابی به زبانی دیگر ترجمه می‌شود، پیرامتن جدیدی شکل می‌گیرد که با هدف تسهیل در دریافت متن توسط خوانندهٔ جدید به‌جای فرهنگ مبدأ با بایسته‌های فرهنگ زبان مقصد همخوان است. گاهی عنوان تغییر می‌کند و گاهی طرح روی جلد، پانوشت‌هایی اضافه یا حذف می‌شود و توضیحات مترجم و آنچه پشت کتاب به زبان اصلی درج شده بود، شکلی دیگر می‌یابد (حسین‌زاده و شهپرراد، ۱۳۹۷: ۹۳). احمد محمود برای اینکه وانمود کند رمان «آدم زنده» ترجمه است، دستکاری‌هایی در پیرامتن کتاب اعمال کرده که مخاطب را با رمزگان و نشانه‌های معناشناختی و زبان‌شناختی زبان عربی و بالاخص لهجهٔ عراقی، آشنا کند. بنابراین به زعم خود، پیرامتن جدیدی آفریده و مترجم را با چیز جدیدی روبه‌رو کرده است. پیرامتن «آدم زنده» را در ادامه براساس عنوان اثر، نام نویسنده، مقدمهٔ مترجم و پاورقی مورد بررسی قرار می‌دهیم.

٦-٥-٢-١. عنوان اثر

درج جملهٔ «این رمان ترجمه‌ایست از چاپ اول «الإنسان الحی» نوشتهٔ ممدوح بن عاطل ابونزّال چاپ بغداد ۱۹۸۴» در قسمت بالای شناسهٔ کتاب –که شکلی نامرسوم از تنظیم شناسهٔ کتاب است– نشان می‌دهد که احمد محمود اصرار دارد خواننده را از همان ابتدا با اثری ترجمه‌شده روبه‌رو سازد. این در حالی است که در اکثر کتاب‌های ترجمه‌شده، نویسنده یا ناشر اسمی از عنوان اصلی اثر در قسمت شناسهٔ کتاب یا مقدمهٔ کتاب نمی‌برند و جست‌وجوی مشخصات اصلی کتاب را به خواننده موکول می‌کند. حال این سؤال مطرح است که عنوان عربی اثر تفاوت معنایی و شناختی با عنوان ترجمه دارد و این دو چگونه توجیه می‌شود. در اصل عربی –به زعم احمد محمود– از واژهٔ «الانسان» و در ترجمه از واژهٔ «آدم» استفاده شده است. بر اساس ریشه‌شناسی این دو واژه این تفاوت دریافت شد که انسان از ریشهٔ «نسیان» به معنای فراموشی و همچنین از ریشهٔ «اُنس» و «اِنس» به معنای رام بودن و خو گرفتن و الفت و ملاطفت داشتن گرفته شده است (الفیروزآبادی، ۲۰۱۳:

۱۰۸۵/۱). همچنین «آدم» از ریشهٔ «أُدم» گرفته شده است که به معنای اسوه و رئیس قوم به‌کار رفته است (همان: ۱۰۷۵/۱). بنابراین، از میان انسان‌ها افراد برگزیده و شاخص را می‌توان آدم نامید و از این رو، آدم، انسانی است که تقریباً به کمال رسیده باشد. بر فرض در نظر گرفتن «آدم زنده» به‌عنوان ترجمه، انتخاب واژهٔ «آدم» به نسبت «انسان» با محتوای داستان سنخیت بیشتری دارد. برای درک بهتر این مسئله باید نگاهی مجدد به خلاصهٔ داستان شود. داستان «آدم زنده» روایتی طنز از زندگی مردی ساده‌دل است که از بیکاری و بی‌پولی به قهوه‌چی محل هم بدهکار شده است. او از دوستش می‌شنود که الرئیس، رهبر کشورش گفته است هرکس اسم فاسدان حکومتی را برایش بیاورد، مزایای خوبی نصیبش می‌شود. قرقاوی، راوی داستان هم که مثل خیلی از مردم کشورش به خاطر همین فساد از کار بیکار شده است، اسم هرکسی که فکر می‌کند حقش را خورده، می‌نویسد. بین این افراد، اسم ابوعباس، همسایه‌اش را نیز می‌نویسد. مردی که یک‌شبه پولدار شده و به قرقاوی فخر می‌فروشد. قرقاوی نامه را می‌فرستد و در کمال تعجب، مورد تحسین الرئیس قرار می‌گیرد. الرئیس، قرقاوی را به سفری پنج ساله به اروپا می‌فرستد. غافل از اینکه این سفر بهانه‌ای بوده تا این مرد ساده‌دل را از میدان به در کند. کش‌وقوس قرقاوی و تیربارانش و سرگردانی روحش، داستان را به متنی تمثیلی هدایت می‌کند که زیرلایه‌های طنزش ماجرای تلخی را روایت می‌کند. با این توضیحات، قرقاوی یکی از انسان‌های برگزیده و منتخب روی زمین است که صفا و خلوص خاصی دارد؛ از این رو، انتخاب لقب «آدم» برایش به نسبت لقب «انسان» زیبنده‌تر است و به همین سبب می‌توان ادعا کرد که این اثر، ترجمه نیست؛ زیرا نویسندهٔ عرب‌زبان که از ظرافت‌های زبان عربی و حوزهٔ معنایی واژگان به خوبی مطلع است، می‌توانست عنوان عربی «آدم الحی» و نه «الإنسان الحی» را برای کتاب برگزیند.

٦-٥-٢-٢. نام نویسنده

«ممدوح بن عاطل ابونزّال» نامی است که احمد محمود ادعا می‌کند نویسندهٔ اصلی رمان است. از آنجا که واژهٔ «ممدوح» از لحاظ تعداد و نوع حروف شباهت بسیار زیادی با واژهٔ «محمود» دارد؛ از این رو، می‌توان چنین ادعا کرد که ممدوح همان محمود است. همچنین

انتخاب نام عاطل که به معنای بیکار و بدون شغل است از سویی با شخصیت اصلی رمان که فردی بیکار و بدون شغل است ارتباط دارد و از دیگر سو با زندگی شخصی احمد محمود نیز ارتباطی مستقیم دارد. طی مصاحبه‌ای که از وی منتشر شد، مشخص می‌شود که به دلیل بیکاری، بخش عمدهٔ دوران جوانی‌اش را در پی کار گذراند و در آخر نیز به شغل مناسب و درخوری دست نیافت: «چیزی ندارم. من آدم بی‌قراری بودم. شاید بیست تا شغل عوض کردم. هیچ‌وقت نتوانستم سر یک شغل بمانم. شغل‌هایی متفاوت بودند، خیلی شغل‌ها. شاید بیست تا شغل عوض کردم، اینکه بگویم چه حادثه‌ای من را جهت داد، چیزی ندارم. شش ماه کار می‌کردم، نمی‌توانستم تحمل کنم، استعفا می‌دادم. یک سال آنجا کار می‌کردم، دو سال جای دیگری. از شرکت‌های خارجی گرفته تا ادارات دولتی، اما اینکه بگویم حادثه‌ای مسیر زندگی من را دگرگون کرده، چیزی ندارم» (باقری: ۱۳۸۸/۱۰/۱۹).

دربارهٔ کنیهٔ ابونزّال نیز می‌توان چنین توجیه کرد که از آنجا که نزّال صیغهٔ مبالغه و به معنای کسی است که به مقدار زیاد در اماکن و منازل مختلف سکونت می‌گزیند، این ویژگی با محل‌ها و شرایط مختلف زندگی احمد محمود سنخیت دارد و از این طریق وی تجربهٔ گران‌سنگی را در شهرهای مختلف همچون اهواز، آبادان، بندرلنگه، شیراز، جهرم، لار، تهران و زندان به دست آورده است. بنابراین، نام ممدوح بن عاطل ابونزّال نامی ساختگی است و تحلیل لایه‌های زیرین آن نشان می‌دهد که این نام، نام و لقب خود احمد محمود است.

٦-٥-٢-٣. مقدمهٔ ترجمه

احمد محمود مطابق با هنجار حاکم بر پیرامتن ترجمه‌های چاپ شده، مقدمه‌ای آورده و در آن اطلاعاتی را دربارهٔ نویسندهٔ فرضی اثر ارائه کرده است. وی در این مقدمه کوشیده نویسنده را شخصیتی گوشه‌گیر و منزوی و زندگینامهٔ نویسنده را مبهم نشان دهد و با این تدبیر خوانندگان را از پیگیری هویت و آثار نویسنده منصرف کند: «از ممدوح بن عاطل ابونزال اطلاع زیادی در دست نیست. به نظر می‌آید که همهٔ زندگی را در کنج عزلت گذرانده است، نه تن به مصاحبه مطبوعاتی داده است و نه زندگینامه‌ای از او جایی چاپ شده است. آنچه از این نویسنده می‌توان گفت در چند سطر خلاصه می‌شود. سال ۱۹۳۱

در یکی از روستاهای حومهٔ بصره متولد شده است. سی و پنج سالگی هجرت کرده است به بغداد، پنجاه و چهار سالگی از بغداد گریخته است و در یکی از کشورهای اروپایی پناهنده شده است و شصت سالگی (۱۹۹۱) بدرود حیات گفته است» (محمود، ۱۳۷۶: ۵).

نکتهٔ جالب دربارهٔ مقدمهٔ مترجم آن است که وی نویسندهٔ رمان (بن عاطل) را به نقل از شخص دیگری معرفی می‌کند که دسترسی با آن معرّف هم برای خواننده ممکن نیست: «نسخهٔ عربی رمان «آدم زنده» را کسی در اختیار مترجم گذاشته است که مدعی است دختر دوم بن‌عاطل است و نیز هموست که این اطلاعات مختصر را در مورد بن‌عاطل به مترجم داده است» (همان: ۶). احمد محمود در ادامه اطلاعاتی پراکنده و نامربوط را دربارهٔ نویسندهٔ اثر ارائه می‌دهد که به خواننده در شناخت نویسندهٔ فرضی اثر کمکی نمی‌کند: «گفته که پدرش در میانسالی، در پاریس یک دوره اقتصاد گاوداری دیده است، اما در زندگی هرگز به‌کارش نیامده است. بن‌عاطل طبق گفتهٔ دخترش شغل ثابتی نداشته است. آدمی بوده است گوشه‌گیر و بیقرار و بیش از بیست شغل عوض کرده است» (همان: ۶). به این ترتیب، احمد محمود ضمن حفظ هنجار متون ترجمه‌ای و معرفی نویسندهٔ فرضی اثر کوشیده است با ارائهٔ اطلاعاتی مبهم در مورد نویسنده، خوانندگان را از پیگیری هویت نویسنده منصرف کند.

٦-٥-٢-٣. پاورقی

آنچه قدری گمان شبه‌ترجمه بودن «آدم زنده» را از ذهن مخاطب دور می‌کند، وجود یادداشت‌های پرشماری است که در پاورقی این اثر داده شده و فضای کار را از ساحتی تفنّنی به ساحتی جدی بدل ساخته است؛ زیرا «این نوع توضیحات و یادداشت‌ها در اصل متعلق به حوزهٔ فعالیت جدی‌اند، در حالی که بازی‌های تخیلی و نیز تخیل‌های هنری به حوزهٔ تفننی تعلق دارند؛ به این معنا که ما آزادانه و به‌خاطر حس رضایتمندی ذاتی‌ای که برای ما به همراه دارند به آن‌ها می‌پردازیم» (دادور و صادقیان، ۱۳۹۶: ۱۴۲). عمدهٔ کارکرد یادداشت‌های احمد محمود در پاورقی، کارکرد ارجاعی آن است؛ زیرا هدف وی از بیان آن‌ها تنها روشن کردن مطلبی یا ذکر منبع بوده است. به عنوان مثال، در بخشی از رمان از

زبان الرئیس، جملهٔ عربی نقل می‌شود که عین آن جمله را در متن آورده و سپس در پاورقی آن را این‌گونه ترجمه می‌کند:

«با پاره کردن دینمان دنیای خود را وصله کردیم، پس نه دینمان باقی ماند و نه آنچه وصله‌اش کردیم.»

(محمود، ۱۳۷۶: ۲۷)

در صفحهٔ ۹۶ نیز چندین شعر با لهجهٔ عراقی آمده است که احمد در هیأت مترجم، خود را ملزم به نقل متن عربی کرده و ترجمهٔ آن‌ها را در پاورقی آورده است.

در بخشی دیگر از رمان در توضیح واژهٔ کَردوسه «همه‌جا گل و یک نصفِ کَردوسه نگهبان و همه، مثل مجسمه خبردار» (همان: ۲۵) آورده:

«کردوسه جمع کرادیس: گروه عظیمی از سپاه»

(همان)

در قسمتی دیگر از رمان که گفت‌وگوی راوی و ادیبه را نقل می‌کند، ادیبه در دیگ را می‌گذارد و با راوی سخن می‌گوید. احمد محمود برای اینکه طنز این قسمت داستان را برجسته کند در پاورقی همانندی میان دیگ و خیگ ایجاد کرده و اینچنین توضیح می‌دهد:

«اول قلم نوشت «درِ خیگ را گذاشت.» پاکش کردم تا بنویسیم «درِ دیگ.» باز شد «درِ خیگ.» چند بار این نافرمانی قلم تکرار شد. ناچار عوضش کردم و مدادِ نرم و روانی برداشتم. کار درست شد.»

(همان: ۳۴)

این پاورقی‌ها در نقشِ حامی متن عمل می‌کنند؛ زیرا هدف از آن مجاب کردن مخاطب است. به عنوان مثال در بخشی از رمان که طنز آن برجسته است، نویسنده دو واژهٔ «فضل» به معنای برتری و «فضله» به معنای زاید و سرگین را کنار هم آورده و این دو را به‌طور

همزمان به افرادی نسبت می‌دهد که خود را در همهٔ زمینه‌ها آگاه می‌پندارند و اظهارنظر می‌کنند:

«در گاوداری تخصص دارید که اینطور اظهار فضل و فضله می‌فرمایید؟»

(همان: ۲۲)

در ادامه برای اینکه ذهن مخاطب را از سبک خاص نویسندگی خود که آمیخته با طنز است، دور سازد و وانمود کند این اثر را ترجمه کرده و نوشتهٔ خود او نیست در پاورقی و در توجیه باهم‌آیی «فضل» و «فضله» چنین می‌گوید:

«در متن اصلی عین همین آمده، شاید منظور نویسنده مؤنثان و مذکران بوده باشد!»

(همان: ۲۲)

محمود در قسمتی دیگر ادعا می‌کند نویسندهٔ رمان در استفادهٔ صحیح از فعل «باد زدن» یا «باد کردن» که به وسیلهٔ بادبزن انجام می‌شود، دچار اشتباه شده و وی به عنوان مترجم این اشتباه را در پاورقی اینچنین اصلاح می‌کند:

«باید «بادم می‌زدند» می‌آمد که نیامده است. حنطوش «کرة القدم» که نیست تا بادش کنند. بهر جهت، من حیث رعایت امانت، عیناً آمد.»

(همان: ۴۰)

٦-٦. سطح گفتمانی

یکی از سطوحی که شبه‌ترجمه در آن قابل کنکاش و بررسی است، سطح گفتمانی است. همهٔ گفتارها و نوشته‌ها اجتماعی هستند؛ زیرا شرط اولیهٔ هر گفتمانی گفت‌وگو است. پس گفتمان مجموعه‌ای از پاره‌گفتارها یا احکام هستند که در یک بافت اجتماعی وضع می‌شوند، توسط آن بافت اجتماعی تعیین یافته و خود نیز موجبات تداوم بافت اجتماعی را

مهیا می‌سازند (قاسمی‌فرد و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۳۴). مقصود از گفتمان در این بخش، بافتار فرهنگی جامعهٔ مبدأ است که در شبه‌ترجمه راه یافته و موجب شده متن رنگ و بوی فرهنگ مبدأ که جامعهٔ عراق است را به خود بگیرد. بدیهی است که احمد محمود این عناصر فرهنگی را به انتخاب خود در متن آورده تا اثر وی به ترجمه شبیه باشد. به نمونه‌های زیر توجه کنید:

«از تو حیاط صدای خشاخش آمد. صدای دشداشه ابوشخاط نبود. گوش دادم.»

(همان: ۳۵)

«خورشید مشارق و مغارب. حاتم طائی زمان، صلاح‌الدین ایوبی دوران. فرمانده کبیر القادسیه.»

(همان: ۳۹)

«زیر بغلم را گرفتند و با دستمال حریر نرم و نازک چشمم را پاک کردند.»

(همان: ۴۲)

«اگر دفعه دیگر تخم‌مرغ گندیده به چشم کسی زدین جاتون تو زندان السلجماسه و یا زندان نقره‌السلمان است و لاغیر.»

(همان: ۴۴)

«هر چه بیشتر پک به قلیان می‌زدم، صدای سنج و دهل و شیپور نزدیک‌تر می‌شد.»

(همان: ۵۱)

«دیدم سرها همه ته‌تراش است و همه برد و جلباس و دشداشه پوشیده‌اند.»

(همان: ۵۳)

«ظهر جشن گرفتیم. جشن شکم. فیله کباب بره، لوله کباب مزعفر، لیموترش عماره، دوغ ابوجبار ابن بشر...»

(همان: ۶۰)

«دنیایی پیمودم که سرشار بود از شمع و گل و پروانه و دردانه و بتان سیه‌چشم عنبر ذوائب و لولیان ام الکواعب.»

(همان: ۸۷)

«مثل شمر ذوالجوشن دق‌الباب می‌کنی، من شر الناس هم میگی؟»

(همان: ۱۰۳)

یکی از انگیزه‌های نویسندگان از شبه‌ترجمه، طرح مضامین مترقیانه همچون آزادی، عدالت و میهن‌پرستی در بافتار سیاسی جامعهٔ مقصد است. این مضامین حساس و چالش‌برانگیز در لفافهٔ شبه‌ترجمه عرضه می‌شود تا از گزند تیغ ممیزی در امان بمانند. یکی از این مضامین، مبارزه با فساد است. حنطوش، قهرمان داستان از طریق دوست خود مطلع می‌شود که رهبر کشور وعده داده فساد را ریشه‌کن کند، اما برای این مهم شرطی گذاشته و همگان را به مشارکت در ریشه‌کنی فساد فراخوانده است:

«قول داده بود اما با یک «امّا». و امّاش این بود که اگر محتکرین، مال‌پرستان، سودجویان، دلالان، خرابکاران و کارمندان فاسد بگذارند که البته راه‌حلش را هم خود الرفیق مهیب‌الرکن پیدا کرده و خاضعانه از مردم درخواست کمک کرده بود.»

(همان: ۱۱-۱۲)

راوی داستان پس از این فراخوان مصمم است که جمعی از مفسدین جامعه را که می‌شناسد طی نامه‌ای به الرفیق الرئیس معرفی کند:

«سی و سه قاچاقچی مواد مخدر و اسلحه، بیست و دو محتکر، یازده رباخوار گردن‌کلفت و دوازده تای گردن‌گلابی متوسط، بیست و چهار خانه‌دار، دو شهردار ناحیه..... و یک کارمند رشوه‌خوار که از خودم یک دینار و دو نخ سیگار رشوه گرفته بود.»

(همان: ۱۳)

انگیزه اصلاح و مبارزه با فساد از درونمایه‌های اصلی رمان «آدم زنده» است.

نقد فرصت‌طلبی، ساده‌لوحی و چاپلوسی زیردستان حاکمان از دیگر مضامین مهم اثر است که در بافتار سیاسی جامعه مقصد قابل تحلیل و تامل است. راوی داستان که فریب شعار حاکم کشور را خورده علاوه بر نوشتن نامه کتبی به وی، طی نطقی آتشین زبان به مدح و ستایش و تطهیر حاکم می‌گشاید:

«هر کس می‌گوید الرئیس دیکتاتور است غلط می‌کند- یعنی اشتباه می‌کند و هر کس می‌گوید دستگاه حکومتی در اختیار حزب است و فاسد است ایضا اشتباه می‌کند.»

(همان: ۶۲)

فریبکاری و عوامفریبی حاکم کشور از مضامین دیگر اثر است که باید به آن اشاره کرد. وی همگان را به مشارکت در مبارزه با فساد فرامی‌خواند و برای این منظور تلاش می‌کند از خود شخصیتی مردمی و مصلح نشان دهد:

«فرموده بود که اگر مشارکت جمیع مردم نباشد بعید است که طرح‌ها و برنامه‌ها به ثمر برسد- چون طرح‌ها ملی است، پس ملت باید کمک شایانی بکند و بعد از این فرمایشان حکیمانه خواهش کرده بود که مردم مستقیما با خود رفیق‌الرئیس در تماس باشند.»

(همان: ۱۲)

از دیگر درونمایه‌های سیاسی اثر، وجود فضای جاسوسی و چاپلوسی است. فضای رمان بر محور ترس ناشی از اداره اطلاعات و استخبارات می‌شود که یادآور رعب و وحشت حاکم بر جوامع کمونیستی است:

> «چه روزگار لاکرداری است که همه در کار یکدیگر دخالت می‌کنند و هشلهف است. افسوس خوردم که بادمجان دورقاب‌چینان و نوکران ایضا بادنجان، نمی‌گذارند که کار به‌کاردان سپرده شود.»
>
> (همان: ۸۸)

۷. بحث و نتیجه‌گیری

در پاسخ به پرسش نخست پژوهش می‌توان به این مطلب اشاره کرد که انگیزهٔ نخست احمد محمود از معرفی رمان «آدم زنده» به عنوان اثر ترجمه‌شده، دور زدن سانسور است. وی در این اثر نابسامانی‌هایی همچون فساد مدیران، عوام‌فریبی سیاست‌مداران و چاپلوسی عوام را به نقد کشیده است. به نظر می‌رسد که محمود با طرح این مباحث در قالب شبه‌ترجمه کوشیده است از تیغ تیز ممیزی در امان بماند. انگیزهٔ دوم نویسنده، تحسین و تقبیح شخصیت‌های رمان است. محمود در این اثر ضمن تحسین روحیهٔ حق‌طلبیِ راوی داستان، دورویی و فساد سیاسیون و کارگزاران آنان را تقبیح کرده است. انگیزهٔ سوم وی، خلق شخصیت‌های جدید است. شخصیت‌های رمان «آدم زنده» بر خلاف سایر آثار محمود پیچیده و غیرقابل پیش‌بینی و مبهم هستند. ظاهراً محمود با انجام این شبه‌ترجمه کوشیده از سبک آشنای شخصیت‌پردازی خود فاصله بگیرد. علاوه بر این، به نظر می‌رسد ویژگی‌های واژگانی، نحوی و بلاغی این اثر مشابه با ویژگی‌های آثار تألیفی پیشین اوست. ظاهراً محمود به دنبال خلق یک اسلوب جدید نویسندگی نبوده و همان سبک زبانی آثار قبلی خود را در این اثر نیز به‌کار برده است.

در ارتباط با پرسش دوم پژوهش نیز این نتایج حاصل شد که احمد محمود در سطح متنی با کاربرد شگردهایی همچون وام‌گیری، گرته‌برداری، آمیختگی زبانی، اشتباهات دستوری، شکسته‌نویسی و کاربرد کنایه‌های خاص زبان مبدأ تلاش کرده به رمان خود رنگ و بوی ترجمه بدهد. بررسی پیرامتن اثر نشان داد عنوان ترجمهٔ محمود طوری انتخاب

شده که به زبان و فرهنگ عربی نزدیک باشد و ترجمه جلوه کند. نام نویسندهٔ فرضیِ متنِ اصلی هم ساختگی است و به نام خود احمد محمود اشاره دارد. محمود در مقدمه شبه‌ترجمهٔ خود اطلاعات مبهمی دربارهٔ نویسنده ارائه کرده و کوشیده خوانندگان را از پیگیری هویت خواننده منصرف سازد. در پانویس‌های اثر نیز محمود سعی کرده با اشاره به اشتباهات نگارشی و سبکی نویسنده و بازتاب اظهارنظرهای نویسندهٔ فرضی، شبه‌ترجمهٔ خود را باورپذیر جلوه دهد. علاوه بر این، بررسی عناصر گفتمانی «آدم زنده» نشان داد وی عناصر فرهنگی و نمودهای بافتار اجتماعی جوامع عرب را در ترجمه‌اش آورده است تا اثر رنگ و بوی ترجمه به خود بگیرد. همچنین وی در این اثر مضامین مترقیانه‌ای همچون آزادی، عدالت و مبارزه با فساد را مطرح کرده است. به نظر می‌رسد طرح این مضامین مترقیانه انگیزهٔ اصلی محمود از خلق اثر «آدم زنده» باشد.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

ORCID

Abdolbaset Arab Yousofabadi https://orcid.org/0000-0003-4899-4051
Mahboubeh Noura https://orcid.org/0009-0009-8547-9391

منابع

ابن منظور. (۲۰۱۶م). *لسان العرب*. الطبعة السابعة. القاهرة: دار المعارف.

باقری، خسرو. (۱۳۸۸/۱۰/۱۹). «گفت و گویی با احمد محمود». *بلاگفا*: khosrobagheri.blogfa.com

حسین‌زاده، آذین و شهپرراد، کتایون. (۱۳۹۷). از پیرامتن تا پیراترجمه دریافت ترجمه داستان‌های دولت‌آبادی به زبان فرانسه براساس نظریات ژرار ژنت. *فصلنامهٔ مطالعات زبان و ترجمه*، ۵۱(۱)، ۹۳-۱۱۶. Link: https://jlts.um.ac.ir/article_29590.html

دادور، ایلمیرا و صادقیان، سعید. (۱۳۹۶). از پیرامتن به متن: بررسی شکافی گونه‌شناختی در سه‌گانهٔ داستانی کزازی. *فصلنامهٔ پژوهش ادبیات معاصر جهان*، ۲۲(۱)، ۱۳۵-۱۵۶. Doi: 10.22059/jor.2017.62708

زهور، قرین. (۲۰۱۴م). *إشکالیة الرقابة فی سترجة الأفلام: فیلم أندیجان نموذجاً*. *جامعة وهران*: رسالة الماجستیر.

زینالی، پروین. (۱۳۹۷). رئالیسم سوسیالیستی در دو رمان همسایه‌ها و داستان یک شهر احمد محمود. *فصلنامهٔ زبان و ادب فارسی*، ۱۰(۳۷)، ۹۵-۱۲۷.

شیروانی دنیانی، رضا؛ بلاوی، رسول و جابری اردکانی، سید ناصر. (۱۴۰۰). واکاوی گرایش‌های ریخت‌شکنانه در ترجمهٔ عربی محمد نورالدین از رباعیات خیام با تکیه بر دیدگاه آنتوان برمن. *دوفصلنامهٔ پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی*، ۱۱(۲۴)، ۳۹-۶۶. Link: https://rctall.atu.ac.ir/article_12985.html

عنانی، محمد. (۲۰۰۳). *نظریة الترجمة الحدیثة: مدخل إلی مبحث دراسات الترجمة*. قاهره: الشرکة المصریة العالمیة للنشر.

فرشیدور، خسرو. (۱۳۸۴). *دستور مفصل امروز*. چاپ دوم. تهران: انتشارات سخن.

الفیروزآبادی، محمد بن یعقوب. (۲۰۱۳م). *القاموس المحیط*. الطبعة الرابعة. القاهرة: دار الحدیث.

قاسمی‌فرد، هدیه؛ بلاوی، رسول و زارع، ناصر. (۱۳۹۸). دگردیسی‌های سپهر گفتمان در ترجمهٔ مفهومی محمد عبدالله نورالدین از رباعیات خیام نیشابوری. *دوفصلنامهٔ پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی*، ۹(۲۱)، ۱۲۹-۱۵۲. Link: https://rctall.atu.ac.ir/article_10717.html

نجفی، ابوالحسن. (۱۳۸۲). *غلط ننویسیم*. چاپ یازدهم. تهران: انتشارات مرکز نشر دانشگاهی.

واحدی‌کیا، مهدی. (۱۴۰۱). زمینه‌های پیدایش ترجمهٔ جعلی و شبه‌ترجمه در فارسی معاصر. *فصلنامهٔ زبان‌پژوهی*، ۱۴(۴۵)، ۲۰۷-۲۳۲. Doi: 10.22051/jlr.2022.37449.2087

English References

Gürçağlar, Ş.-T. (2014). Pseudotranslation on the margin of fact and fiction". In S. Bermann, & C. Porter (Eds.), *A companion to translation studies.* (pp. 516–527). Oxford: Wiley Blackwell.

Liu, J. Q. (2019). Pseudotranslation, intertextuality and metafictionality: three case studies of pseudotranslation from early twentieth-century China". *Perspectives*, 27(3), 389–403. Doi: 10.1080/0907676X.2018.1523203.

Martin, G. (2019). The Mask of the Translator: Exile, Memory, and (Pseudo) Translation in Max Aub’s Antología traducida". *Hispania*, 102(4), 547-558. Doi: 10.1353/hpn.2019.0102.

Sharififar, M., Zandrahimi, M. and Fathimoghaddam, F. (2018). An Investigation of Bastin’s Adaptation as a Kind of Pseudotranslation: A Case Study of A Year

Amongst the Persians". *Iranian Journal of English for Academic Purposes*, 7(1), 115-127. Doi: 20.1001.1.24763187.2018.7.1.7.0.

Toury, G. (1995). *Descriptive translation studies and beyond*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.

Vinay, J. and Darbenlent, J. (1995). *Comparative stylistics of french and English: a methodology for translation*. Paris: Didier.

Translated References to English

Al-Firouzabadi, M. (2013). *Al-Qamoos Al-Muhit*. fourth edition. Cairo: Hadith Publications. [In Arabic]

Annani, M. (2003). *Modern translation theory: an introduction to translation studies*. Cairo: Egypt Global Publishing Company. [In Arabic]

Bagheri, K. (9/1/2010). A conversation with Ahmad Mahmoud". Blogfa: Url: khosrobagheri.blogfa.com [In Persian]

Dadvar, I., and Sadeghian, S. (2016). From paratext to text: investigating the typological gap in Kazzazi's fictional trilogy". *Research in contemporary world literature*, 22(1), 135-156. Doi: 10.22059/jor.2017.62708 [In Persian]

Farshidvar, K. (2015). *Today's detailed grammar*. Ch2. Tehran: Sokhan. [In Persian]

Ghasemifard, H., Balani, R., and Zare, N. (2020). The Transformations of domain of discourse in conceptual translation of Rubāiyāt of Khayyām Nīshāpūrī by Mohammad Abdullah Nur-al-din". *Translation Researches in the Arabic Language and Literature*, 9(21), 129-152. Url: https://rctall.atu.ac.ir/article_10717.html [In Persian]

Hosseinzadeh, A., and Shahparrad, K. (2017). From the paratext to the paratranslation: reception of the translation of Daulatabadi's stories in French based on the ideas of Gérard Genet". *Language and Translation Studies*, 51(1), 93-116. Url: https://jlts.um.ac.ir/article_29590.html [In Persian]

Ibn Manzoor. (2016). *Arabic language*. the seventh edition. Cairo: Al-Aarif Publications. [In Arabic]

Najafi, A. (2003). *Don't Write Wrong*, Ch11. Tehran: Academic Publishing Center. [In Persian]

Shirvani Denyani, R., Balavi, R., and Jabri Ardakani, S. N. (2021). Analysis of Deforming Tendencies in Mohammad Noureddine's Arabic Translation of Khayyam's Quatrains Based on the View of Antoine Berman". *Translation Researches in the Arabic Language and Literature*, 11(24), 39-66. [In Persian]

Vahedikia, M. (2022). The Origins of Fake Translation and Pseudo-translation in Contemporary Persian". *Linguistics*, 14(45), 207-232. Doi: 10.22051/jlr.2022.37449.2087 [In Persian]

Zinali, P. (2017). Socialist realism in the two novels of neighbors and the Story of A City by Ahmed Mahmoud". *Persian language and literature*. 10(37), 95-127. [In Persian]

Zohor, Q. (2014). *Investigation of Censorship in Subtitles of Films, Case Study: Natives Movie*". Vahran University: Master's thesis. [In Arabic]

.

استناد به این مقاله: عرب یوسف‌آبادی، عبدالباسط و نورا، محبوبه. (۱۴۰۳). مطالعهٔ شبه‌ترجمهٔ رمان «آدم زنده» از احمد محمود. *دوفصلنامهٔ پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی*، ۱۴ (۳۱)، ۵۹-۹۸. doi: 10.22054/rctall.2024.79888.1740

Translation Researches in the Arabic Language and Literature is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.